

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1914, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

(9:de årg.)

<p>Nr 8 Augusti</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.</p>	<p>Redaktör: Anna Lindhagen.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Allm. Tel. 244 36, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm.</p>	<p>1914</p>
-------------------------	--	--------------------------------------	--	-------------

Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.

Vår kongress.

För tredje gången samlas ombuden för Sveriges socialdemokratiska kvinnor till rådslag. Att döma av de anmälningar, som ingått, synes kongressen komma att bli av samma omfattning som näst föregående.

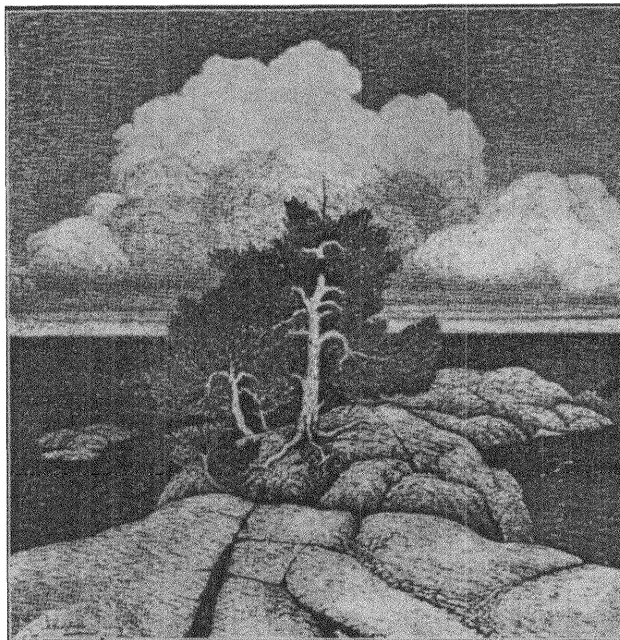
Av de till närmare ett 30-tal uppgående insända motionerna komma säkerligen de, som behandla vår *organisationsfråga*, att ta kongressens största intresse. Soc.-dem. kvinnorna stå nämligen nu vid sin tredje kongress inför ett: antingen — eller. V. U. har också tagit som sin uppgift att framlägga förslag i denna så ytterst viktiga fråga. Förslaget har ju också, som bekant, i vederbörlig tid tillsänts klubbarna till överläggning före kongressen.

Då vårt parti nu säkerligen står inför en omfattande omorganisation är det ju av synnerlig vikt att kvinnornas organisationsfråga löses på ett såväl för dem själva, som för ett kamratligt och givande samarbete med de manliga partivännerna, lyckligast möjliga sätt.

Att kvinnorna ute i landet också inse denna frågas betydelse kan slutas däraf, att V. U. fått mottaga uttalanden även från klubbar, som ej låta sig representeras vid nu förestående kongress.

De arbetsuppgifter i övrigt, som föreläggas denna kongress äro rätt skiftande, om dock ej i egentlig mening nya.

I och med att kvinnan i arbetet mer och mer är att finna utom hemmet, uppstå ju nya speciella krav på lagstiftning

HERTZHOFF: Tallar. Kolteckning.

till skydd och förmåner i politiskt, socialt och allmänt samhälleligt avseende för henne.

För varje kongress blir därför ansvaret allt större, då det för densamma gäller att anvisa den taktik vår rörelse i de olika frågorna bör följa.

Inför en ny kongress med en 3-års lång arbetsperiod bakom, finns det ju alltid mycket att se tillbaka på. Det är, som alltid, glädjen över en framgång och ledsnaden över motgångar och missräkningar. Av den förra varan får man ju i allmänhet inte för mycket, och isynnerhet gäller ju detta då man har att räkna med en rörelse, som på sitt program har kravet på omändring av bestående samhällsformer. Man får och bör inte röra vid det gamla, som är så bra som det är. Att man sålunda stöter på mer än vanligt svåra hinder då det gäller att riva ner den fördomarnas och konventionalismens mur, som det hittills av manliga krafter danade samhället lyckats bygga upp kring kvinnornas liv och leverne, är ju så naturligt. Det är blott vid särskilda små tillfällen, då samhället inte alls har något emot att öppna murens portar på vid gavel, och det är, då det gäller att släppa ut *arbetets* kvinnor därinnanför till fabriker och yrken. Men försök att

få komma in för att tala om för kvinnorna att de skola fordra sina olika rättigheter av samhället — då slås porten igen och då är kvinnan återigen den lilla veka varelsen, som är för god för denna världens yttre händelser.

Allt detta och mycket mer veta vi ju — det är ju därför vi socialdemokrater

»kommit till». — Vi veta att mycket i reformväg även för kvinnorna redan blivit gjort, men vi veta också att mycket, ja det mesta, återstår. Motgången kan väl tillfälligt slå ner humöret, men dess verkliga egenskap är dock att egga. Var skulle annars hela vår rörelse, såväl i vårt land som annorstädes, stått nu!

När vi därför än en gång samlas till kongress, samlas vi också till överläggningar om gemensamma rättsliga krav och friheter. I förvisning därom, att kärleken till vårt arbete under tro på vår saks sanning och hopp om dess slutliga framgång skall ge oss styrka och sammanhållning, bringa vi härmed ombuden vår välkomsthälsning till de svenska soc.-dem. kvinnornas tredje kongress i Stockholms Folkets Hus den 9 och 10 augusti 1914.

Soc.-dem. kvinnokongr. V. U.

De finska kvinnliga lantdagsrepresentanternas arbete.

De finska kvinnliga lantdagsrepresentanterna arbeta i utskotten på jämn fot med sina manliga partivänner. Det socialdemokratiska partiet har de flesta kvinnliga representanter, nämligen 13, var emot de borgerliga ha blott 8. Av dessa 13 äro var och en representerad i olika utskott, ja några arbeta t. o. m. i två och tre utskott. Det skulle därför bliva för långt att skildra all kvinnornas verksamhet i den nu avslutade ordinarie lantdagen, ty då borde man skildra allt som har förekommit på lantdagen med dess adresspetitioner m. m. Jag skall emellertid begränsa mig till att blott i korthet påpeka de lantdagspetitioner och lagförslag, som hava blivit utarbetade och framställda på initiativ av kvinnorna, d. v. s. de socialdemokratiska kvinnorna, ty som jag även förr har omtalat förekommer det vid finska lantdagen ej några speciella frågor, som skulle förena alla kvinnor, utan stå de kvinnliga representanterna mot varandra som representanter av olika partier.

Ett av de viktigaste lagförslag, som de soc.-dem. kvinnornas grupp har framställt i lantdagen i början av detta års session, var barnmorskefrågan, som till all olycka har blivit förkastad av regeringen. Denna aktuella fråga hade varit framme vid 1907 års lantdag, varefter en kommitté hade blivit tillsatt för att undersöka barnmorskeförhållandena. Denna kommittés undersökningar hade bl. a. visat, att det är stor brist på barnmorskor, då $\frac{3}{4}$ födsel på landet försiggår utan barnmorskehjälp. Det föreslås i lantdagsbetänkandet, att barnmorskornas fackbildning borde fullkomligas, att deras löne- såväl som pensionsförhållanden borde förbättras m. m.

Arbetareklassens kvinnor!

Kamrater!

Vårt svenska folk står nu åter inför val. Det gäller än en gång att välja representanter till den kammare, som har till uppgift att värna om folkets intressen och rättskrav. Hur dessa rättskrav hittills blivit bemötta från denna folkvalda kammares flertal veta vi. Tänk på den Lindmanska s. k. »allmänna» rösträtten, där fattigstreckets än i den ena formen, än i den andra för varje val åstadkommer upprörande manfall bland väljarkåren.

Tänk på att kvinnorna, som man ännu aldrig gjort sig ansträngning med att skydda från alla slags skyldigheter inom samhället, ännu ej tillerkänts en medborgarinnas enklaste rättigheter.

Vi tänka nog när vi se vad vi få av denna »folkvalda» kammare.

Hur har den inte gett oss klasslagar och svälttullar och hur skrämde man inte bönderna med ryssen och hetsade upp en stämning i försvarsfrågan, som till sist ju föranledde regeringsskifte och som hade till syfte att pålägga oss ännu drygare militärbördor i form av den utsträckta värnpliktstiden.

Kunna vi kvinnor, fast vi varken hava rösträtt utanför eller inuti parlamentet, åse detta likgiltigt? Nej! Ty fast vi äro utestängda från ett direkt ingripande till de olika samhällsfrågornas för folket bästa möjliga lösning, kunna vi dock indirekt medverka. Å valmöten och genom agitation kunna vi stödja det parti vi tillhöra, och som satt in sin strävan på samhälls rättvisornas avskaffande samt rätt och lycka åt ett helt folk.

Arbetande kvinnor! Kamrater! Glömmen ej att vi måste ha rösträtt för att kunna kraftigt bidra till framskapandet av förbättrade ekonomiska förhållanden för oss själva och vår klass.

Försumma därför intet tillfälle att under nu stundande, säkert hårda valstrid visa, att vi äro vakna under vår väntan, att vi veta vad vi vilja och att vi vilja det som är rätt och sant. Slutet eder därför till valrörelsen, kännen att vi alla ha plikt och ansvar att medverka till ett gott resultat!

Soc.-dem. kvinnokongressens V. U.

Ett dylikt lagförslag har nyligen blivit framlagt i den danska riksdagen och blivit godkänt, men våra ryska myndigheter sätta sig emot alla förbättringar, ty deras ändamål är finnarnas »likställighet» med ryssarna, m. a. o. deras likställighet i rättslöshet.

Av andra lagförslag böra nämnas: förslag om handels- och kontorsarbete, förslagspetitionen om beviljandet av en bestämd summa åt Hälsingfors' Tjänarinnehem samt följande petitioner:

Petitionsförslag om förbättrande av arbetarkvinnornas läge vid statens järnvägar. Denna petition anhåller om att de vid järnvägarna tjänande arbetarkvinnorna skulle räknas till den ordinarie tjänstepersonalen samt åtnjuta samma löne- m. m. fördelar, som stationskarlarna nu ha. Kvinnorna arbeta vid järnvägen vanligen som vagnstäderskor eller följa med tåget i nattkupén. Deras arbetstid är obegränsad ofta 11—12 timmar om dygnet. Städskornas arbete är dessutom förenat med livsfara, då de skola,

stående på stege, tvätta glasrutorna på vagnarna som växlas, och de skola bära 10—12 ämbar vatten för att fylla alla karaffiner och vattenreservoarer i vagnarna, gående över skenorna, där tågen allt emellanåt växlas.

Vidare petitioner om grundandet av hem för värnlösa barn och mödrar, om ordnandet av vanlyttas vård och uppfostran, om tillsättandet av en kommitté för undersökning om nödvändiga företag för beskyddande av hemindustriarbetarnas läge samt om verkställandet av statistisk undersökning om arbetsförhållandena i beklädnadsbranschen. Dessa petitioner hava dock ännu ej hunnit framkomma till behandling.

* * *

Däremot är av stor betydelse särskilt för kvinnor den *under förra årets lantdagssession antagna, men ej ännu genomförda nya lagen om barn, som fötts utom äktenskap.* I följd av ekonomisk oordning, som ofta står som

binder för äktenskaps ingående, födas i Finland i medeltal årligen 6,000 oäkta barn. Av varje 100 födda barn äro 7 utom äktenskapet. Och i följd av samma ekonomiska förhållanden, som tvinga modern att lämna dibarnet för att förtjäna, samt i följd av dubbelmoralen, som förtrampar kvinnan och tvingar modern att skiljas från sitt barn, är dödligheten bland de nyfödda gränslös. Av 1,000 levande födda dö årligen under första levnadsåret 283 i städerna och 154 på landet. Med hänsyn till allt detta och de s. k. oäkta barnens rättlösa ställning har ett nytt lagförslag angående denna fråga på initiativ av den socialdemokratiska lantdagsgruppen blivit godkänt. Denna lags viktigaste punkter äro följande:

Lagens avsikt är att få kommunerna att åtaga sig denna fråga och sörja för att de oäkta barnen få underhåll av sin far och få arvsrätt efter honom.

Föräldrarna äro pliktiga att sörja för barnet tills det fyller 16 år, men i fall av barnets oförmåga att försörja sig själv ännu längre tid.

Det uppstod debatter mellan lantdagsfraktionerna om underhållets storlek. Den socialdemokratiska fraktionen ville att bidraget skulle bestämmas efter den bäst situerade, som vanligen är fadern, men de borgerliga genomförde den principen, att bidraget skulle bestämmas efter medelhöjden av båda parternas ekonomiska ställning.

I sammanhang med detta tager lagen också hänsyn till moderskapet, i det den pålägger mannen plikten att underhålla den födande kvinnan under loppet av två månader före och efter födseln samt att bära omkostnaderna före födseln. Om modern behåller barnet hos sig är fadern förpliktad att underhålla henne med barnet vidare under 6 månader. Faderns död före eller efter barnets födelse berövar ej modern hennes rätt till bistånd.

Faderskapet skall bevisas vid domstolen och skall detta ske inom loppet av 2 år efter barnets födelse. I fall flere konkubinater komma i betraktande, dömas de alla att betala underhåll, svarande en för alla och alla för en.

Om modern under havandeskapet är i behov av hjälp, men det visar sig vara omöjligt att kräva biståndet av fadern, skall kommunen under tiden utbetala detta bidrag. Om modern ej har angivit fadern, skall kommunhjälp anses som fattighjälp.

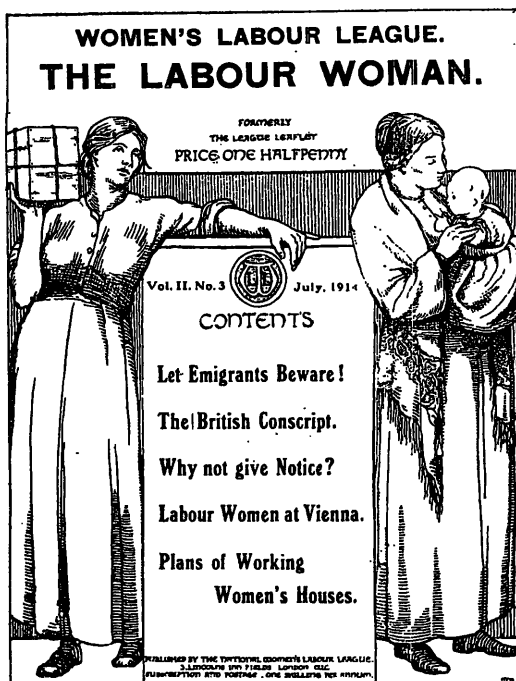
Om fadern ej betalar bidraget enligt denna lag, kräves det av honom från hans lön, kapital, försäkring o. s. v., i det barnet fullkomligt likställas med äkta barn.

Om kvinnan ger falska uppgifter om faderskapet, kan hon i vissa fall straffas med böter eller intill ett års fängelse.

Angående det oäkta barnets rätt till arv bestämmer lagen:

att, ifall fadern har erkänt det oäkta barnet som sitt barn, eller domaren har dömt honom till faderskapet, så har det oäkta barnet samma arvsrätt som det äkta.

Oäkta barn, vilkas arvsrätt är erkänd,

Arbetarekvinnan

(The labour woman)

är titeln på *en engelsk tidning*, som utgives av kvinnornas arbetareförbund i England. Den utgives varje månad och synes hava ungefär samma uppgift som Morgonbris. Den har tydligen mer resurser till sin disposition än vår tidning och fler medarbetare.

Tidningen är mycket väl redigerad, ger i korta drag en översikt av vad som närmast kan och bör intressera arbetarekvinnan; den är allvarligt hållen, men artiklar och meddelanden så korta, att den är lättläst. Detta till skillnad mot den tyska arbetersketidningen, som är tyngre redigerad.

Tidningen innehåller, som ovan nämnts, åtskilliga översikter, såsom från engelska arbetarrörelsen, kvinnorörelsen i andra länder, artiklar i tjänarinnefrågan, vita slavhandeln, levnadskostnaderna, frågor som röra barnen, bostadsfrågan o. s. v. Dessa senare frågor behandlades ej endast i allmänhet, utan det ges också praktiska vinkar i barnavård och egnahemsbyggande.

Tidningen är ej i allmänhet illustrerad, reproduktioner av konstverk förekomma ej.

Tidningens kliché till första sidan återgives här ovan. Denna sida innehåller också titeln på viktigaste artiklarna. De båda kvinnofigurerna å klichén äro synnerligen uttrycksfulla och bra tecknade — den ena representerande fabriksarbeterskan, den andra modern. En god figurteckning är sällsynt å en publikations kliché och är en ypperlig annons.

A. L.

bära faderns namn. Men barn, som äro födda före denna lags ikraftträdande, kunna ej göra krav gällande med stöd av denna lag.

Som man ser söker lagen att något förbättra de utom äktenskapet födda barnens läge, men det behövdes dock vida större förbättringar, större plikt-känsla från samhällets sida mot de små

Den socialdemokratiska rösträttsmotionen.

Socialdemokraterna ha även till innevarande riksdag framlagt sin motion om en rösträttsreform, som har till syfte att undanrödja alla de »streck» vi så väl känna och som gör att den »allmänna» rösträtten ännu blott är ett begrepp, ingen verklighet.

I motionen påpekas hurusom »mest i ögonen fallande av alla de begränsningar, som alltjämt vidlåda vårt folks representationsrätt, verkar kvinnornas utestängande från den politiska rösträtts utövning. Till de principiella skäl för genomförande av politisk rösträtt för kvinnor, som upprepade gånger framförts inom riksdagen, må blott en kort erinran göras om hur detta politiska rösträttskrav mognat till genombrott hos allt flera av de europeiska och nordamerikanska staterna.»

Härefter komma några randanteckningar, som visa de olika streckens sorgliga verkningar.

Med stöd av de skäl, som i motivering anföras, yrkas alltså:

att riksdagen för sin del måtte antaga som vilande till grundlagsenlig behandling

I. *Beträffande § 16 riksdagsordningen följande ändrade lydelse av nämnda paragrafs första stycke:*

Valrätt till andra kammaren tillkommer en var välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna, som före det kalenderår, varunder val äger rum, uppnått 21 års ålder; dock ej den som står under förmynderskap eller fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt.

II. *Beträffande § 19 riksdagsordningen följande förändrade lydelse:*

Till ledamot i andra kammaren kan endast utses man eller kvinna, som uppnått 25 års ålder samt äger valrätt inom riket.

III. *Beträffande § 9 riksdagsordningen följande förändrade lydelse:*

Till ledamot i första kammaren kan endast väljas man eller kvinna, som är röstberättigad inom sin kommun samt uppnått 30 års ålder.

oskyldiga varelserna. Om fadern till exempel är oförmögen till arbete och därför medellös, eller om han reser från landet, så blir ändå modern barnets enda försörjare. Först då samhället inser att den nu gällande moralen, som förpliktar föräldrarna att försörja barnet, vartill dessa ej alltid ha förmåga, är föråldrad, först då kan denna fråga lösas med större chanser till fullkomlighet. Barnen äro ju de kommande samhällsmedlemmarna, arbetarna, skattebetalarna — därför, för att få dugliga samhällsarbetare, måste samhället sörja för att varje barn får tillräckligt underhåll och uppfostran enligt sina personliga anlag.

Maria Palm.

Kvinnorna inom Bryggeriarbetareförbundet.

Efter att i flera år en gemensam organisation av både manliga och kvinnliga arbetare förefunnits, beslöts genom omröstning 1901 att kvinnorna inom kåren skulle bilda sin egen förening, och den 1 juli 1901 hölls dess första möte. Det viktigaste som nu var att göra var att på de olika arbetsplatserna söka få *alla* kvinnorna med i föreningen. För en organisation är ju en fulltalig medlemsskara livsvillkoret för att kunna uträtta något. I närvarande stund äro också 99 proc. av de vid bryggerierna arbetande kvinnorna organiserade. Organisationsarbetet har sålunda icke varit förgäves.

Att jämföra våra förhållanden nu och för ett antal år sedan skulle vara rätt så intressant, men det tillåter inte »Morgonbris» utrymme. Något må dock framdragas.

Innan organisationen fanns var arbetstiden obegränsad; i allmänhet började arbetet kl. 4 å 5 på morgonen, och in-

gen bestämd tid fanns när arbetet skulle sluta för dagen.

Det kunde arbetas ända till 18 och 20 timmar, om så efter arbetsgivarens mening behövdes. I regel existerade alltid söndagsarbete. De hygieniska förhållandena voro allt annat än goda, och gamla bruk och sedvänjor förhindrade i sin mån ordnandet och reformerandet av desamma. För mången kunde nog arbetsinkomsten synas god, men då man beräknade bryggeriarbetarens tunga arbete och långa arbetstid måste man säga att avlöningen inte var att skryta med.

Det är ju arbetets värde och möda som skall ersättas. Att försöka på några rader ge en skildring av bryggeriarbetarens arbete är lönlöst. Det är ett arbete hårdare och mera krävande än mången manligs. Jag tror knappast att någon enda i städerna uppfödd, vid lättare arbete van kvinna kunde hårda ut med det. Det måste nog vara lands-

bygdens döttrar, och särskilt dalakvinnorna, som skola hålla ut. De hava förmågan att kunna arbeta och försaka som få andra. Den oerhörda arbetskraft, som de flesta av dessa kvinnor pröster, kan inte i ord beskrivas. Det hårda arbetet, den långa arbetstiden, de dåliga förhållandena födde organisationstanken, och dalkullorna organiserade sig. Det var ett oerhört arbete som förelåg, det visste vi. Men det fanns vilja och hänförelse, och det lyckades. Redan under första året samlades alla, som voro anställda på bryggeri, i vår förening. Så kommo strider, underhandlingar och avtal. Utan att i detalj redogöra för hur de skilda avtalen inverkade på kårens ställning kan tryggt sägas, att denna är oerhört mycket fördelaktigare än före organisationens tid.

Om sommaren börjar arbetet kl. 6 f. m., någon gång kl. 5, på vintern kl. 7. På kvällarna pågår arbetet så länge, att det finns nödigt lager till

morgonen därpå. Timpenningen har i genomsnitt varit 47 å 48 öre för alla som deltagit i ackordsarbetet.

De extra arbeterskorna erhålla 30 å 32 öre i timmen med en garanterad arbetstid av 10 timmar.

Arbeterskorna ha fri sjukhusvård, läkare och medicin samt kr. 1:50 om dagen i sjukersättning och 2 kr. vid olycksfall, (I övrigt enligt lagen.)

År för år har ju maskintekniken gjort sina erövringar och delvis lättat arbetet. Men detta är ännu oerhört tungt och krävande.

På senare tider har det för bryggeriarbeterskan gällt att hava ögonen öppna för att värna om sina tillkämpade rättigheter och erövrade fördelar. Det vill nog till för såväl bryggeriarbeterskorna som alla andra arbetare att förstå, att i dessa tider av starka arbetsgivareorganisationer det gäller att slå en stark vakt om sina intressen.

Bryggeriarbeterskorna tillhöra i regel klubbarna på arbetsplatserna. I dessa klubbar behandlas sådana spörsmål, som särskilt beröra arbeterskorna på den speciella arbetsplatsen. Är det nödvändigt remitteras väckt fråga till avd. för fortsatt behandling.

Alltsedan föreningens bildande är den ansluten till socialdemokratiska partiet genom Stockholms arbetarekommun. Föreningen är även ansluten till Stockholms Arbetarebibliotek.

Till vad ovan är sagt må slutligen blott framhållas, att det är ett oförtrutet och aldrig vilande arbete, som nedlagts inom denna kår för att få allt ordnat och samlat som det nu är. Bryggeriarbeterskorna ha kanske allt för stor självkritik när det gäller att uppträda offentligt. Men de äro outtröttliga i det tysta, de äro där den ihärdiga och trogna kraft, som måste finnas på varje arbetsplats, såvida en organisation skall kunna bestå och uträtta något.

De äga, när det gäller, en orubblig solidaritet, en okuvlig vilja att arbeta och strida för sin sak. De äga som få en stark samkänsla när det gäller att hjälpa sina medsysstrar. När en arbeterska blir sjuk går alltid en lista och alla ge sin slant. Detta är kanske orsaken till att så få bryggeriarbeterskor begärt att få hjälp av det allmänna. Det är solidariteten som hjälpt dem fram.

Jag skulle vilja säga så ofantligt mycket mer om dessa arbeterskor, ty jag har sett så stora, vackra drag hos dem under den ganska långa tid jag har haft tillfälle lära känna dem, men det nu sagda får vara nog. Jag vill sluta med att rikta en maning till vårt lands övriga arbeterskor att taga lärdom av bryggeriarbeterskorna, följa deras exempel i agitatoriskt och organisatoriskt hänseende, inse nödvändigheten av samling på klasskampens grund, av solidaritet och sammanhållning, av hänförelse och idealitet, så att en gång alla landets arbetande kvinnor rygg vid rygg stå samlade i fackorganisationens och socialismens led. Och må bryggeriarbeterskorna aldrig glömma sina traditioner, utan alltid stå främst i stridsleden! Må de aldrig glömma

solidaritetens bud, aldrig svika socialismens fana!

* * *

Anna Olsson har i något över tio år arbetat i facket. Hon är mycket intresserad för vår organisations bästa, intelligent och målmedveten, och säkert kommer hon att på ett värdigt sätt fylla den ansvarsfulla posten som avdelningens ordförande.

Helena Stålander började i yrket för omkring 8 år sedan. Hon är en av dem som uppsades vid Hornsbergs nedläggning. Svårt att få arbete, då från arbetsgivarehåll en ren antipati fanns mot dessa arbeterskor, lyckades det henne dock omsider att få extra arbete.

Hon erhöll avd:s stipendium till Brunnevik 1910—1911. Efter denna tid nödgades hon taga anställning vid den Carnegiska portertappningen, och var och en kan nog förstå hur det skulle kännas för en så vaken och energisk kvinna som hon är att komma in bland för våra idéer så främmande arbeterskor. Men Lena förstod sin sak, och säkert är att hon tänkte att ingen kan offra för mycket för sin organisation. Vi hoppas att hennes arbete ej varit fruktlöst.

Som avd:s kassör har hon tjänstgjort i 3 år. Hon är med i sagostunderna, medlem av pensionsnämnden, med i klubbstyrelsen samt samorganisationens styrelse m. m.

Anna Åman är en av avd:s pionärer. Vid avd:s bildande var det för henne att gå som kommitterad på fristunderna till arbetsplatserna, och hjälpte inte detta måste hon gå hem till kamraterna. Energisk och outtröttlig gjorde hon och gör än i dag både avd. och sina kamrater stora tjänster. Hon får alltid i uppdrag att, när det blir något i olag på arbetsplatsen, föra sina kamraters talan. Anna Åman tillhör de få, som arbetat och ej förtröttats. Vi ha inte gott om sådana, som efter ett 16-årigt arbete inom en organisation arbeta lika energiskt för sin rätt som hon och stå i selen för både sig och kamrater. Och det tycks inte heller fattas arbete för henne på det området. Anna Åman har tillhört organisationen sedan 1892 och var avd:s förste kassör, vilken befattning hon innehade i 7 år. Styrelsemedlem i klubben i flera år och för närvarande uppbördsman. Född den 25 maj 1864 i Rättvik.

Anna Olsson och *Albertina Nordström* började i yrket 1904. Äro unga inom vårt offentliga arbete. Men det finns god vilja, och vi hoppas att dessa unga och duktiga krafter skola träda i stället för dem, som nu snart i 35 år på arbetsplatsen och 25 år inom organisationen ihärdigt och tråget arbetat för vårt gemensamma bästa. Båda hava varit duktiga uppbördsmän och medlemmar av klubbstyrelsen.

Brita Daun började i yrket 1897 och har sedan dess arbetat till avd:s bästa. Hon tillhör dessa som säga litet men tänka mera. Avdelningens kassör i flera år samt även styrelsemedlem i klubben.

Selma Sandberg tillhör också dem som strävat och stått i för våra idéer.

Då hon har flera att dela sin lilla förtjänst med, förstår var och en att det är stora offer hon nedlagt på organisationens altare. Hon har varit med i styrelsen i flera år och uppbördsman i många år.

Brita Nylén har arbetat i yrket sedan 1893. Har sedan avd:s bildande oavbrutet deltagit i dess arbete. Var i flera år avd:s sekreterare. Hon har utom avdelningen alltid varit beredd att inträda i kommittéer med olika uppdrag samt tillhört agitationskommittéer.

Brita Hjelm började i yrket 1903. Har under denna tid alltid intresserat sig för våra såväl fackliga som politiska frågor och var ordf. i den så kallade agitationskommittén. Ärlig i sin uppfattning har hon som så många andra fått draga konsekvensen därav, men detta har inte nedstämt modet, tvärtom. Det måste alltid finnas någon som, när orättvisorna gå för långt, måste säga ifrån på arbetsplatsen, och det har varit hennes lott. Medlem av styrelsen i många år och revisor i förbundet.

Kerstin Lisell tillhör de yngre krafterna. Började i yrket 1907 och har sedan dess energiskt arbetat för socialismens idéer. Hon är en av dem som alltid följa med sin tid. Kerstin har alltid varit flitig läsare av böcker och värdefull litteratur. Hon försöker efter bästa förmåga skola sig genom självstudier. Med på alla möten, såväl fackliga som politiska. Är med i sagostunderna och har i 3 år varit avd:s sekreterare och medlem i klubbstyrelsen. Hon har i vår varit sjuk och ligger för närvarande på sjukhus, men vi hoppas innerligt att hon snart blir kry och stark så hon kan börja sitt arbete bland oss igen.

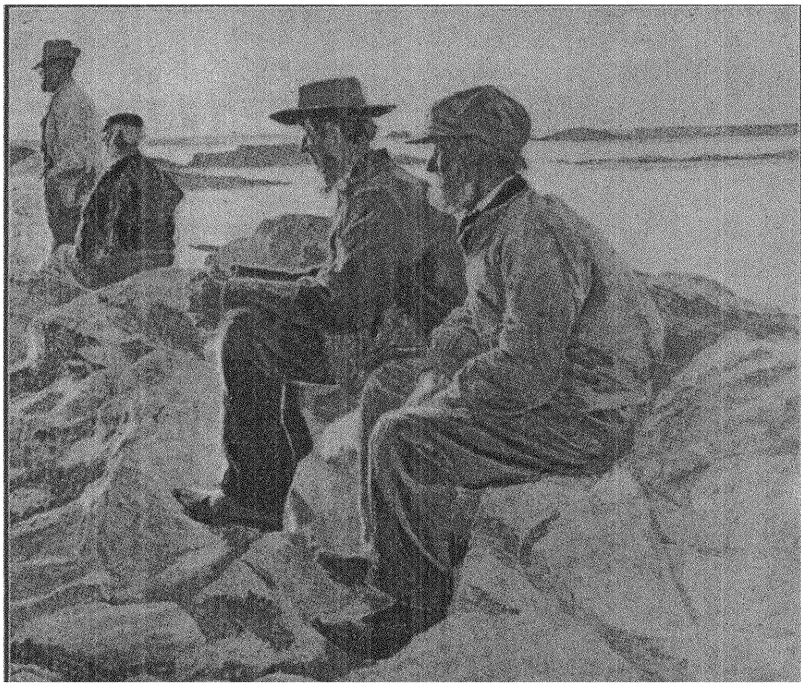
Brita Gustafsson började i yrket 1888. Hon har varit med från avd:s början och energiskt arbetat för dess mål. Då hon också är maka och mor är hennes tid mycket begränsad, men hon har aldrig saknats när det har gällt organisationen eller samhällseliga spörsmål. Prenumerantsamlare för Social-Demokraten. Dessutom uppbördsman och avd:s v. ordf. i många år.

Anna Vandland började i yrket 1898. Har sedan dess alltid slagit vakt om vår organisation och dess idéer. Är i övrigt en mycket vaken och verksam medlem, har varit uppbördsman och är för närvarande medlem av styrelsen.

Anna Johansson.

Motion om beredande av bättre vård åt barnsängskvinnor

har, i likhet med av hr Palmstierna, även väckts av hr Steffen. Men hr Steffen begärde att frågan skulle lösas i samband med pågående utredning angående införande av obligatorisk sjukförsäkring. Så blev även första kammarens mening. En del av de krav, som framställdes i dessa motioner, synas dock kunna hava lösts utan samband med denna utredning och således en del av de påpekade missförhållandena behövt kortare väntetid för att bliva avhjälpta.

WILHELMSON: På berget.

Ur *Elf Norrbos senaste bok: »Folk av Spadebo, Yxenhult och Släggarp».*

Ångest.

Hu, den dagen, den stunden, då hon lade handen över den lilla munnen och tryckte till!

Det var gjort på några ögonblick — men så långa, långa ögonblick!

... Ska han inte sluta snart... Det rycker ju ännu i lemmarna... Ögonen stirra... Händerna famla... — Är det inte över snart? Blir det aldrig slut nå'n gång...

Ögonen ja, å, de ögonen! Så klarblå och friska och vackra. Överallt följa de med också, överallt! Titta och titta. Välsignade små blå ögon, som hon aldrig kan bli kvitt — — —

Schy... Hon stryker sig över pannan, ögonen stirra...

En trasa, en stor trasa, som räcker omkring! Jo här! — Hon river itu ett lakan, gammalt och skralt som det mesta därinne. Det är inte rent heller, men det gör ingenting. Det är inget parad-lik, det här, som skall visas. Det är ett skymningslik, ett nattlik, smuggelgods, som ingen, ingen får se eller veta om. Smuggling och hemlighetsfullhet från början till slut. Därför har hon inte heller haft några vittnen på *honom* och kunnat få honom lagförd och fälld, när han nu var sådan att han nekade.

Det är så mörkt, där hon går fram med paketet under armen. Alldeles kolsvart, och gudskelov för det. Och ändå lyser det. Knutarna ha ögon — inbillar hon sig, och bakom buskarna ligger fullt med figurer på lur — tycker hon, och passar på när hon kommer med paketet för att se, var hon lägger det och kunna ange henne för myndigheterna.

Ingen anger *honom* — ingen!

Åh tänk, att hon har hela vida världen emot sig! Alla, alla människor! Det är besynnerligt, detta: att inte ha en enda att förtro sig till! Det har hon aldrig provat förr.

I morgon får hon känna vad det vill säga, eller i övermorgon och den kommande tiden. Alla emot sig; ingen för sig.

Ah, de där fattiga små blå ögonen, som hon släckte. De ropa nu och ropa. Och den gräsliga stora soptunnan, där hon kastade paketet. — Klask! sa' det, när det dunsade till mot botten, som ett gammalt stycke kött, som en dränkt hund eller en självdöd kalv, som ingen tar vara på utan vräker ut i en grop utan vidare. Klask — det var ohyggligt.

Som allting tittade efteråt! Gärdsgårdsstörarna, staketribborna, stenarna, väggroparna, träden...

Och att höra människorna nu bara — hur de viska, hur de tissla, kasta snedblickar och dra slutsatser. »Så smal och slank nu, och för nära dar sen så var hon ju —» Och som de stå på avstånd och se på henne: från sidan, genom att vrida huvudet utan att vrida kroppen. Sidblickar som mönstra och döma, och efter domen avrätta. Hur de låtsas se på annat, som de talade om idel likgiltiga saker, men det är något visst dämpat i rösten, något tjockt av sårad rättskänsla som sätter sig i strupen och har svårt för att komma fram. Några små krokvägar gå de gärna också för att slippa möta henne.

Barnen i synnerhet; de äro ju så uppriktiga, så rent förskräckligt uppriktiga och brutala i sin naivité. När de komma efter skolvägen, flocka de ihop sig i högar på åtta—tio, och viska, med huvudena tätt intill varandra och skygga blickar runtomkring. Någon riktigt dum stackare *pekar* också. Då får han strax en puff i sidan av de andra.

I dag — — —

Värdinnan kom in. Hon hade en underlig blick, som hon haft alltsedan... och hon visste inte hur hon skulle börja. Efter något mycket tafatt vad det var om vädret, kom det:

»Det viskas här i huset om Lina...»

»Viskas det?»

»Jaa. Det sägs att...»

»Åååå! Bevara mig!»

Hon måste ju ställa sig okunnig och överraskad, och när första häpenheten väl är över måste hon också bli ond, mycket ond, börja gråta och bedyra — »rysliga människor, som inte låta en oskyldig stackars flicka vara i fred» etc.

En dag går, två, tre dagar. Hon kan inte resa sin väg ifrån alltsammans, bort till en annan plats där ingen känner henne. Det skulle bara förvärra saken, efterspaningar skulle sättas i gång; hon hade rymt, det var ju så klart!

Värdinnan inträder igen:

I dag kommer två detektiver till Lina», säger hon med ansträngd röst, och tillägger: »Så gärna jag än ville kan jag inte låta Lina bo kvar här. Folk är åt mej vart jag går, så jag vet mej ingen råd... ser Lina. Och så kanske de andra flyttar också.»

Lina tiger, med stelt, vitt ansikte. Värdinnan glider långsamt ut genom dörren efter ett långt, lättat andedrag.

Två grannar gå förbi, tätt under fönstret. De se åt motsatt håll, men Lina känner att de betrakta henne med nackarna.

Hon känner hela kvarterets ögon på sig, känner hela världen emot sig och allt tillgängligt »fyskam» och »usch, en sån där»... slungas över sig.

Denna ångest, denna ångest som gör henne sjuk, vanvettig och tar all hennes kraft. Åh!

Detektiverna komma nu också —

Alla, alla...! *Hon* är den skyldiga, den skyldigaste i världen! De andra ha ingen skuld. Skurken och tjuven och skvallerkonan spotta på henne. Den störste rackare i staden himlar sig och känner sig helig jämförd med henne, den ensamma.

Det blir för mycket; hon slår över. Självuphållelsen vaknar och tar ut sin rätt gent emot denna kolossala parodi på »rättskänsla» hos omgivningen.

»Vad har jag väl gjort?» frågar hon sig. Och svarar: »Endast befriat från livet en varelse, som jag inte måktade föda och fostra, ensam utan man och hjälp som jag var.»

Och i den tanken steltnar hon till.

I de ögonblicken dör något fint, gott och vekt inom henne. Dragen bli stela, ögat får ett nytt, främmande uttryck, något hårt, brutalt, som inte funnits där förut.

Och då tunga manssteg höras nere i trappan, kniper hon munnen hårt till om en enda tanke, en bergsäker föresats: Neka, neka, neka!

»Fattigdomen är en ändlöst lång natt», säger en skarpsinnig man. »Nej, han kände ej de fattiga! Den är en dag dess värre: en ändlös pinsam dag med skarpt och stickande ljus, som svider i ögonen, svider som glöd-gade nålar i själen.»

»Intet är mera förödmjukande än den dåraktiga indignation man kan erfara efter att ha lämnat ett sällskap, där det sagts rätt fattiga, inskränkta saker. Mitt i livets platthet alltid hålla en vy öppen in mot sitt verkligaste, renaste — hur många äro i stånd till det! Det högsta som lyckas oss härutinnan — och man har anledning lyckönska sig då man kommit så långt — är i allmänhet detta, som Schopenhauer anbefaller som den enda utvägen: att tiga.»

Vilhelm Ekelund.

Ingenting annat varar än det som är rättvist. Om demokratin blir orättvis, måste den gå under.

Amiel.

Den röda vallmon.

Om den röda vallmon i vetets halm,
som gossen plockar vid vägen
och räcker sin flicka förlägen
i kyrkan, glömsk av böner och psalm,
bevarar folket en sägen.

En afton i skördetiden,
när trälarna gingo från fältet hem,
blev Maria kvar och band med en rem
ett fång av kärvar på Josefs rygg.
Så gingo de fram över liden
och han talade, vek och skygg.

Jag älskar dig, Maria!
Du barn med gyllene flätor, bliv min!
När jag kastat mitt fång i ladan in
vi fly och varda fria.
Du fältets doftande vidja,
ej skall vår herre slingra sin arm,
vid pipornas ljud kring din midja,
kom, vila fri vid min barm!

De satte sig ned vid dikets kant,
de sutto kvällen i ända
och sågo i slottet på mörknande brant
ljus efter ljus sig tända.
De lågo i gräset stilla,
tryckta mot jordens ångande grund.
Det var lyckans korta flyende stund,
det var trälens rosiga villa.

Och hand i hand de gingo mot
den regniga dagen, som grydde grå.
Men ur spåren efter Marias fot
växte den röda vallmon
i åkerns vaggande strå.

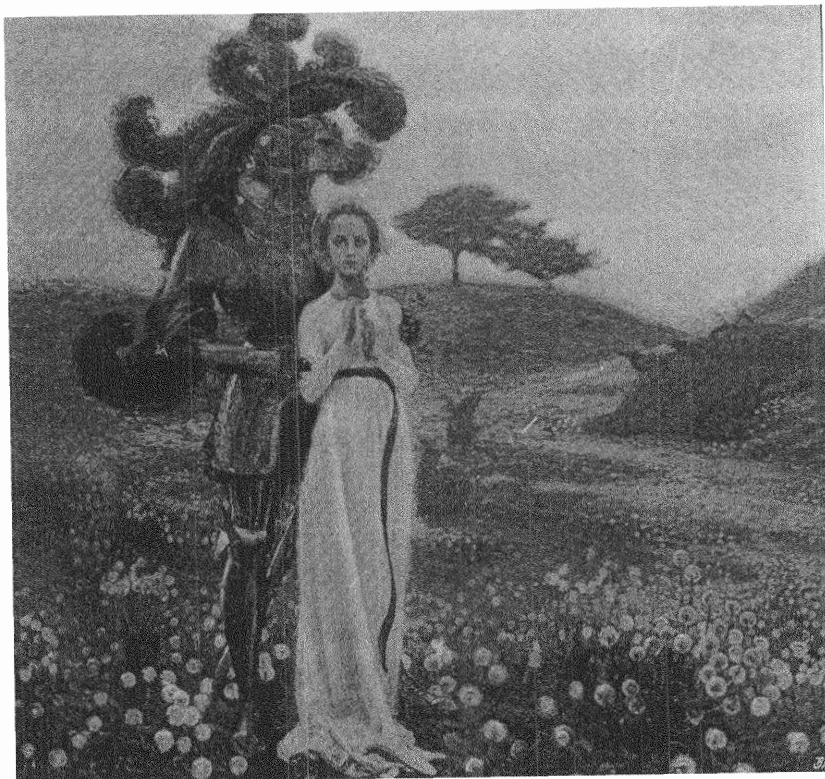
De två, som vandra nu i samma spår
som Josef och Maria
och lyssna, om ej aftonklockan slår
att dem en flyktig stund befria,
de tro kanske, att deras son en dag
skall de förtrycktas skara kalla,
skall föra dessa tusenden till slag
och skänka friheten åt alla.

Och dock — med skäran vandrar han
också
på fältet, där en annans skörd står
mogen,
mot skurna tegar lutad skall han gå
och köra andras rikedom till logen.
Han skall i skördefestens korta stund
den röda blomman till sitt hjärta trycka.
Hon spirat ur hans mödors hårda

grind:
I livets släp en glimt av lycka!

(Nya Sånger.)

Arvid Mörne.

RICH. BERGH: Riddaren och jungfrun.

Litteratur.

Timmerdalen av Martin Koch.
4 delar, pris 7 kr. Albert Bonniers förlag.

Detta arbete är en lärorik beskrivning av arbetarnas kamp för bättre livsvillkor i Norrland. Det är dock möjligt att framställningen, som upptar många verkliga namn och händelser utan att alldeles så exakt återge dem, därför emellanåt gör läsaren tveksam om vad som är verklighet eller dikt. Men själva miljön, i vilken dessa gripande dramer i Timmerdalen utspelas, är gott återgiven och på sina ställen synes den vara något av det naturtrognaste vi hittills ägt på svenska om proletärens liv.

Beskrivningarna av den första protesten mot nedpressningen av arbetarnas löner till en nivå, som berövade dem möjligheten att leva som människor, präglas av en målande åskådighet. Den bör verka gripande på envar läsare och icke minst på den, som själv fört proletärliv, på grund av den medkänsla som genomgår framställningen.

»De tänkte inte på eld och blod — där sådana tankar funnits hade de redan fladdrat undan hos de fiesta. — — — Svaret stod så förtvivlat tydligt att läsa i varje smutsigt, svultet ansikte: vi ha ingen rätt, vi äro bara arbetare, vi äga ingenting annat än vår arbetskraft, vi kunna endast arbeta, därför äga vi inte människors rätt i livet.»

Något av det mest beklämmande i Martin Kochs skildringar är den förfärande brist på lyftning i omgivningarna, som utmärker de industrisambällen, i vilka han för oss in. Det är barackernas eländiga enahanda, det är backarnas däromkring med allt det nedskräpande, som följer barackerna åt, det är till sist fabrikerne med deras enahanda och dåliga luft, som han skoningslöst skildrat såsom helveten.

Då boken omfattar skildringar från lång tidsperiod, får författaren rika tillfällen att låta oss uppleva en hel rad olyckor vid samma arbetsplats. Här se vi arbetaren som gripits av en rem och vars kvarlevor stunden efter hopsamlas och bortbäras i en säck. Här se vi hur en lucka på grund av bristande tillsyn från ledningens sida ger efter, varvid tre unga män störta ned i en glödande massa, hur en av dem med uppjudande av en otrolig energi lyckas kravla sig upp, hur han med uppgivande av sig själv vänder för att få med sig kamraten, som sitter ohjälpligt fast.

En mycket viktig sida av skildringen från Timmerdalen är Martin Kochs studier över vår tids arbetareungdom. Där har Koch säkert gjort en betydande insats i den svenska arbetarörelsens historia. Där förekommer arbetarpojken från hans första famlande, något tafatta försök att ge luft åt sin entusiasm genom att skriva, ända till hans påtagliga insatser i organisations- och upplysningsarbetet. Den ungdom vi här möta representerar två olika typer: den idealistiskt anlagde å ena sidan och å den andra — hans motsats.

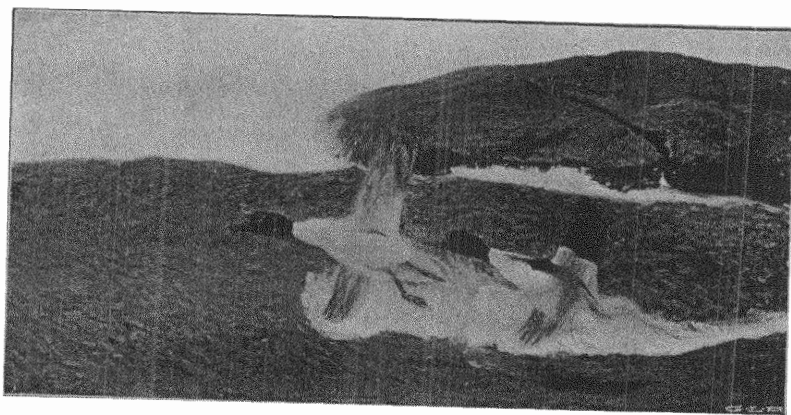
Den senare typen återfinna vi i ynglingen Brand.

»Det knakar i samhällets fogar och band, låt falla vad inte kan stå!

Den sången hade alla lärt sig sjunga. Men att något nytt skulle byggas upp, inte bara en ny ekonomisk samhällsordning, uppbyggen av en rent religiös fanatism, utan även en ny vardagsmoral, det gjorde inte många klart för sig. Inte Brand åtminstone. Driven av ett inre begär efter något bättre arbetade han som om det gällde att uppnå kaos.»

Han uppnår till sist kaos för sin egen del, ser sig mindre och mindre betrod och slutar som förrädare.

Hans motsats är Bernt, som vill att

LILJEFORS: Oljemålning.

ungdomen skall lära sig något i stället för att driva bort sin fria tid bara med prat, kortspel och slarvig erotik. Bernt, som arbetar för bibliotek och upplysningsmöten och håller sin flicka i helgd, är därför icke mindre fylld av målmedvetenhet, då han vill föra sin och kamraternas sak till seger. Då han vid sista strejken däruppe ser arbetarnas kamp förlorad, börjar dock Bernts blod gå oförnuftigt varmt och »han förtär sig själv i sin vitglödande feberhets». Det blir han som får sota för ett par olyckliga revolverskott och dömes till åtta år.

Som bakgrund för skildringen av proletärernas liv i industrisambällena ger författaren oss en målning av tragiken i historien om de förlorade bondehemmanen. Förmedlingen mellan dessa båda världar är Bernt och hans far, vilken senare blivit avlurad gården Åsen och sedan med sonen måste dela löntagarens förödmjukande liv. Bokens första del handlar om »Bondefolk» och just om Bernts far och de dagar där uppe i skogslandet, då Bernt såg dagen. Här visar Koch en sida av sin talang, som han även bra behärskar. Här skildras det moderna livets motsats, livet i ödemarken, i naturens och sägnernas värld, här skildras bonden, som tror på Gud och Vite Krist, men dock behärskas av rädsla för »de osynliga och Vitermor». Men bonden fick erfara även de nya onda makterna: industrialismen och utugningen av människor. »De farliga underjordiskas tid var också förbi, det var något nytt som gick fram över världen med vakna, hårda tjuvögon, den gamla tron och de gamla sagorna flydde lika maktlösa för detta nya onda spöke.»

Nordiskt och klassiskt av Wilhelm Ekelund. Pris 2: 25. Albert Bonniers förlag.

Åter en bok med strödda tankar av denne självständige tänkare föreligger nu. Detta arbete är nog ej för de många utan för dem, som ligger för att filosofera eller att begrunda livet och dess företeelser. Någon bekantskap med åtminstone några av de författare och tänkare, som Ekelund här för läsaren samman med, behövs nog också.

Stilen är, som alltid hos Ekelund, originell och uppriktig. Tankarna likaså. Framförallt utmärkande för Ekelund är, att han förenar medkännandet med dem

som lida orätt i världen med dyrkandet av hög kultur och skönhet.

Anna Lindhagen.

Elf Norrbo har gett oss en bok igen. Den betitlas *Folk av Spadebo, Yxen-kult och Släggarp.*

Denne författare hör till dem som gå under benämningen kända och välkända. Hans utomordentliga berättarkonst svarar för att allt av hans penna är läs- och njutbart, även om ämnet någon gång kan vara rätt så magert. Och alltid är den fina, röda tråd, som löper igenom hans berättelser, spunnen av en stark och varm social känsla för dem, som leva och lida under trycket av i ena eller andra hänseendet onormala förhållanden, av vilka ett skevt och snedvridet liv blir en naturlig följd.

Folk av Spadebo är en allvarlig bok — och ändå mycket lättläst.

Utgivare är Tidens förlag. Priset kr. 1: 50.

»**Kriget**», en prosadikt, heter ett litet debutarbete av en ung, lovande författare, *Ove Ekelund*, som visar sig besitta en högt kultiverad stil.

Boken är närmast en antikrigsbok — har alltså en viss aktualitet i dessa krigsdiskussionens dagar. Skildringen är målande och stark. Ämnet hör ju också till de förfärligaste. »Det röda skrattet» visar sig än då och då på nationernas läppar — trots allt framåtskridande, all kultur — och föder en bok som denna.

Utgivare är Tidens förlag. Priset 1 kr.

Kongressen.

Soc.-dem. kvinnornas kongress avhålls i Folkets Hus' P-sal i Stockholm den 9—10 augusti, med början söndagen den 9:de kl. 10 f. m.

Dagordning, motionshäften m. m. tillhandahålls före öppnandet.

De organisationer, som önska sända ombud, men ännu ej därom gjort anmälan, torde ofördröjligen insända sådan till verkställande utskottet, adress: *Fru Agda Östlund, Upplandsgatan 61, 4 tr., Stockholm.*

Opinionsyttringen för kvinnans politiska rösträtt och valbarhet

är nu framlagd för riksdagen, undertecknad av 351,454 kvinnor. Fördelningen av namnen på län ställer sig på följande sätt:

Stockholms stad och län.....	64,832
(varav Stockholms stad 58,032)	
Malmöhus län	39,968
Göteborgs stad och län	32,437
Värmlands län	22,514
Gävleborgs län	18,860
Örebro län	16,652
Jönköpings län.....	15,878
Kopparbergs län	13,605
Östergötlands län.....	12,849
Älvsborgs län	11,753
Västernorrlands län	11,382
Södermanlands län.....	10,875
Blekinge län	10,170
Västmanlands län	9,617
Kristianstads län	9,209
Skaraborgs län	8,008
Uppsala län	7,847
Norrbottnens län.....	7,409
Jämtlands län	6,970
Kalmar län.....	5,806
Kronobergs län.....	5,180
Hallands län	4,534
Västerbottnens län	3,859
Gotlands län	1,240

Av undertecknarna äro 186,517 gifta och 119,693 ogifta. 45,244 ha ej lämnat någon uppgift om sitt civilstånd. 71,134 ha uppgivit särskilt yrke. Endast 5,104 av undertecknarna ha varit under 21 år. Ingen kvinna under 18 år har tillåtits underteckna opinionsyttringen.

Denna opinionsyttring är sålunda omkring 2 1/2 gånger större än masspetitionen av år 1907 och understiger blott med några tusental männens stora rösträttspetition, som samlade 363,638 underskrifter, därav dock 62,584 av kvinnor.

Vid framlämnandet av opinionsyttringen till statsministern gjordes följande påminnelser:

»I Finland erhöles kvinnorna politisk rösträtt 1906, i Norge 1907.

I vårt tredje grannland, Danmark, står frågan inför sitt snara avgörande i samband med grundlagsändringsförslaget. Kvinnans rösträtt är en av de få punkter i detta förslag, varom full enighet råder inom alla partier.

I det fjärde av de nordiska länderna, Sverige, ha männen ännu ej velat tillmötesgå kvinnornas krav på medverkan och medansvar i landets angelägenheter och öden, ett krav, som blivit starkare och mera berättigat i samma mån som utvecklingen tvingat kvinnorna ut i samhällslivet, ut på arbetsmarknaden.

Så länge Sveriges kvinnor äro uteslagna från delaktighet i det politiska medborgareskapet, har icke den allmänna rösträttens princip genomförts i vårt land. Sveriges rösträttskrävande kvinnor hoppas av Sveriges män att dessa, genom att nu giva kvinnorna rösträtt, skola upprätthålla Sveriges rangplats bland de nordiska länderna.»

Även vid denna riksdag väckas motio-

Tidsbesparande hushållsreformer.

Den tid är förbi, vi säga det inte utan stolthet, då kvinnan ansågs vara en arbetsmaskin, som regelbundet fungerade utan att reflektera däröver, då tankar och känslor nöttes bort i den dagliga trampkvarnen. Kvinnorna ha vaknat, de betrakta sin ställning i livet i annan dager utan att fördenskull glömma sina plikter som husmor och maka.

»Det husliga arbetets reformering.»

Ämnet är ingalunda obekant, det har belysts i flera artiklar, och hemsköterskesystemet har kommit till sin fulla rätt i det praktiska livet.

Fröken Ester Norén, som förverkligat idén, förtjänar också med rätta namnet av reformator, om hon också hitintills hållit sig mera i skymundan och inte kunnat annat än i miniatyr demonstrera sin konstruktion, det moderna köket. Hon är emellertid villig att vilken dag som helst ställa sig till allmänhetens förfogande, att t. ex. genom en föreläsning illustrera frågan. Om hon därigenom kunde uträtta något, bliva till gagn för tröttkörda husmödrar, som kunde lära sig inse fördelen av de nya reformerna och giva de yngre praktiskt grepp på arbetet, vore säkert hennes strävan uppfylld.

Ett modernt kök, sådant som det fröken Norén har att uppvisa i sin våning, Kungsholmstorg 4, kommer nog idealet mycket nära och måste bereda varje besökande en alldeles särskild njutning.

Och att tänka sig att detta detalj efter detalj bör kunna tillämpas i ett arbetarehem och därigenom så väsentligt höja trevnaden i de mindre lägenheterna. Det är detta fröken Norén framförallt ville framhålla.

Under sin verksamhet som skolköks lärarinna har hon haft tillfälle att iakttaga den tid, som går förspild genom onödigt arbete, hur ofta naturkrafterna rent av gripa in och fullkomna det man påbörjat, om man bara förstår att rätt använda dem.

Att göra allt så bekvämt som möjligt och därigenom förhindra många onödiga fjät, det är hennes traktan.

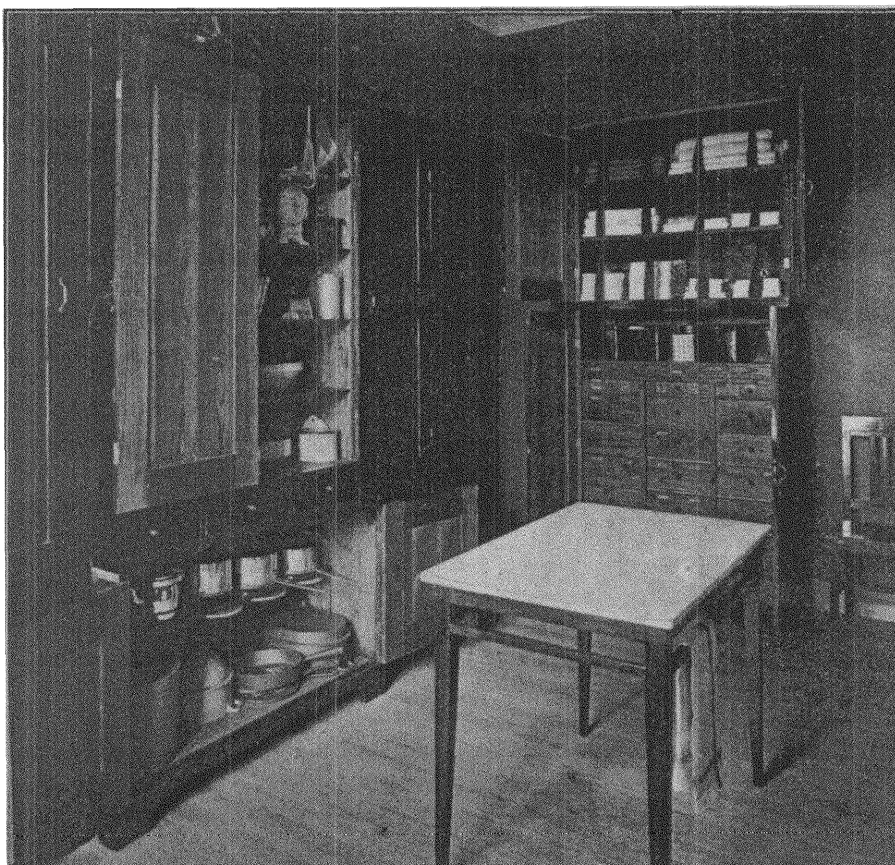
Önskar att jag kunde kvarhålla det ljusa intryck fröken Noréns idealkök gjorde på mig.

Egentligen står man där litet villrådig i början, vet inte riktigt i vilket rum man befinner sig.

Eftermiddagssolen strömmade in genom det öppnade fönstret. Det fanns

ner om kvinnans rösträtt från socialdemokraterna i samband med kravet för utvidgad rösträtt för män samt av det liberala partiet.

Statsministern har ju svarat att från regeringshåll intet kommer att åtgöras. Men ligger ej däri, att han framhåller att inom regeringen finnas vänner till kvinnans rösträtt, ett erkännande av att högerns fasta avvisande ståndpunkt något håller på att rubbas?

Köksinteriör.

blommor där framme, som fånglade ögat, och smakfullt anordnade trädgrupper.

Man ser sig förvånad omkring, väntar i det längsta att bli visad ut i köket, eftersom det var av den anledningen man kommit upp.

De stora skåpen runt omkring väggarna tala sitt tiggande språk, men man har egentligen inte en aning om vad de innehålla förrän dörrarna i ett nu fällas upp på vid gavel. Då först kommer man till insikt om att man befinner sig mitt i köksregionerna och att den som kunnat realisera detta på samma gång uträttat något av ovärderligt gagn eller rent av skapat ett livsverk, som nog är värt det varmaste erkännande.

Under en utbyggnad med glaskupa i form av en spiselkupa finna vi till att börja med den prydliga gasspisen från Bolinders. Den är överdragen med aluminiumplåt, glänsande fin, utan en aning av sot. Där ha vi diskbänken med sina lösa, dubbla skivor, som kunna fällas upp över spisen när den ej begagnas, för utrymmets skull. Där ha vi tvättbaljan, den önskade, med eget avlopp och fast tvättbräde, och hinken, som inte förlorar på att synas.

I ett av skåpen, närmast liknande en buffé, stå alla kärl och köksaker på sina bestämda platser, ävensom borstar och rengöringsmedel. Ingenting fattas, och man kan ej annat än beundra den hjärna, som tänkt ut allt detta och därigenom ordnat så omsorgsfullt och omtänksamt för andra.

Handdukarna hänga på rullar till ventilation, och där saknas inte en gång en vedlår. Den är försedd med en klaff, som går att fälla ner, så att man lättare kan sopa den ren.

Så finns här också ett kryddskåp — påsarnas tid är förbi — och man måste ovillkorligen minnas de dagar för länge

sedan, på man »lekte butik». Den glada uppfattningen får man av denna miniatyrraffär, som förser huset med vad det behöver, och det måste verkligen vara ett sant nöje att bara dra in och ut de små lådorna. Ovanpå är linneskåpet.

Fröken Norén tar nu fram den modernaste koklådan, men som hon antagligen snart kommer att förevisa den eller själv göra en utförligare beskrivning ber jag endast få nämna att denna automatiskt fullbordar kokningen. Den är således värmebesparande. Man kan omedelbart efter uppkokningen lämna den rätt man önskar tillreda. Den stora fördelen av en koklåda bör emellertid åskådliggöras genom en liten utställning, då var och en kan få övertyga sig om sanningen av denna uppfinning, om man får uttrycka sig så.

Till svar på frågan om denna köksinredning möjligen blir dyrbar svarar fröken Norén, att den lär kunna realiseras i varje arbetarehem. Köksbordet med marmorskiva kostar ej mer än 16 kr. och stolarna i sin enkla allmogestil erhållas för cirka 3 kr. stycket.

Om Stockholms byggmästare i sina hyreskaserner i de tusentals smålägenheterna kunde genomföra planen med denna köksinredning, skulle de säkert inte förlora på vågstycket. Mycket kan ännu göras för att höja trevnaden för småfolket. Det skulle också utmärkt kunna realiseras i förening med egna hem. Fast nog vore det väl önskligt att här och där även i stenöknen dylika idyller kunde växa fram. Och detta skulle utan tvivel kunna åstadkommas

Må vi hoppas att frågan kommer att utvecklas och i rätta händer finna sin lösning, till gagn för många, som verkligen känna behovet av en reformering.

Anna-Lisa Hjort.

Af alla
Cacao-
sorter
jag pröfvat
har ingen
smakat så
bra som

THULE

Höjda mjölkpriser i Stockholm.

[Kostar huvudstadens konsumenter en miljon kr.

Stockholms mjölkhandlare, isynnerhet de större, ha länge avvaktat något lämpligt tillfälle att höja priset på den vanliga hushållsmjölken. I årtal ha de stora mjölkbolagens speciella press låtit förstå, att huvudstadens mjölkfråga egentligen icke innebar annat, än att utförsäljningspriset borde ökas med några ören pr liter. Ett livligt koncentrationssträvande har som bekant även pågått inom branschen, så att man väl kan tala om, att vi för närvarande ha en verklig mjölktröst färdigbildad kring Stockholms mjölkförsäljningsbolag som centrum.

Trots mellanhandernas drömmar om ytterligare ökad vinst har det dock sett ganska mörkt ut för deras planer. Skillnaden mellan det pris, jordbrukarna erhålla för sin vara, och det, som konsumenterna fått betala, har nämligen länge varit orimligt hög, mellan 6 och 7 öre pr liter. Tillgången på mjölk har även varit så god under de närmast föregående åren, att alla försök till prishöjning skulle varit dömda att ömkligen misslyckas. Den period av stark värme och torra, som rätt i sommar, har emellertid givit en lämplig förvändning åt mjölktrösten att förverkliga sina önskingar.

För vanlig mjölk från de större bolagen måste konsumenterna nu betala 18 öre och för vara av en något lägre kvalitet, som förut såldes för 16 öre i butikerna, 17 öre pr liter.

Hittills har ingen skarpere opposition mot prishöjningen förnummits. Det vill synas som skulle husmödrarna låtit intala sig, att de icke på något sätt kunna undkomma sitt öde. Man har också klokt nog valt högsommaren för prisuppskrivningen, då allt organisationsarbete i vårt land ligger nere och då åtgärden kan hinna bli ett faktum, som ingått i det allmänna medvetandet innan konsumenternas reaktion kan göra sig gällande.

Mjölkprisets omotiverade höjning just nu bör öppna ögonen hos de breda lagren för nödvändigheten både av en mera intensiv direkt organisationsverksamhet och av livligare deltagande i de kommunala valen i syfte att stärka konsumentintresset inom stadsfullmäktige. Kunde den göra det, skulle den icke ha varit uteslutande till skada.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Ronneby soc.-dem. kvinnoklubb

avhöll friluftsfest vid Silverforsen söndagen den 5 juli med föredrag av fru Ella Billing, Stockholm, och fil. kand. Helene Berg, Köpenhamn.

Fru Billing talade över ämnet: »Kvinnorösträtten ur rättvisans och statsnyttans synpunkt». Ett utmärkt föredrag, som åhördes med stort intresse och blev livligt applåderat.

Fil. kand. Helene Berg talade om: »Kvinde sag og Børnesag».

Tal. framhöll att det ej dröjer länge innan de danska kvinnorna äro inne i en grundlagskamp om politisk rösträtt för kvinnorna. Sympatierna för den kvinnliga rösträtten äro också synnerligen starka i Danmark. En stor del av de länder, som förut synts oövertvinneliga, äro nu ej några hinder för rösträtten. Tal. ansåg att det är bara att förspilla kraft, då man motarbetar kvinnans medbestämmanderätt. Om den kraft, som nu användes för att driva fram den politiska rösträtten för kvinnan, användes för andra frågor, så skulle stora förbättringar kunna utföras i samhället.

Bland de frågor, som i allmänhet intressera kvinnorna mest, intar barnavårdsfrågan en mera framskjuten plats. Tal. framhöll huru- som kärleken till barnen hos kvinnan är starkare än någon annan kärlek. Moderskärleken är ett kapital, som det gäller att få uti samhället till nytta för alla moderlösa små. Inga andra tecken äro ägnade att så visa hur nedtryckt kulturen ännu är än den värnlöshet massor av barn ännu få kännas vid. De små barnen äro mera värnlösa än djuren, ty dessa kunna ganska snart reda sig själva. Ett av de skäl, som talar för kvinnorösträtten, är att denna bådär en ny tid för de små, ty det har visats att i de länder, där kvinnorna ha ansetts likvärdiga med männen, ha de värnlösa barnens ställning betydligt förbättrats.

Tal. nämnde därpå en del länder, där kvinnorna ha lyckats tillkämpa sig lika medbestämmanderätt som männen samt de förbättringar, som blivit en följd därav. I Australien tog kvinnan genast i med reformer för barnen, och dessa ha för dem varit till stor nytta.

Tal. framhöll även den stora orätt som låge i att barn, som råkat i konflikt med gällande lagar, behandlades i likhet med andra förbrytare. Såväl i Australien som Amerika har man fått syn på det orätta i detta system och inrättat barndomstolar. På grund av det skydd som barnen, tack vare den kvinnliga rösträtten, åtnjuta i Australien, är dödlighetsprocenten i detta land betydligt lägre bland barnen än annorstädes.

Man talar om missnöje, men allt framskridande har sin grund i missnöje. Om vi skulle anse oss tillfreds med förhållandena, vore det liktydigt med stagnation och andlig död. Ju större otillfredsställelse, som folket i ett land visar, ju större hopp finnes för att detta land skall gå framåt i kulturellt hänseende. Om ett barn begår ett brott mot

lagarna, så kan barnet ej betraktas som förbrytare, det är i så fall alltid något oegentligt i barnets uppfostran eller vård, som är orsaken till brottet, och detta kan särskilt tillämpas på de barn, som genom samballets försorg uthyrts till den minstbjudande, ty det är obestridligt att dessa barn behandlas sämre i allmänhet än andra barn. Detta har man också på sina håll börjat se och anser det orätt att ett dylikt system skall finnas till.

Tal. framhöll det orätta i att mannen så lätt som sker skall kunna slippa ifrån sina plikter som fader och lämna åt kvinnan att ensam bära bördan. Det som borde vara en lycka för kvinnan, nämligen att få hålla ett barn i sina armar, blir i många fall i stället ett livs största olycka. När mannen sviker sitt löfte och löper från sin plikt bli följderna av den, som det borde vara, största kärleken en den mest demoraliserande händelse i dessa människors liv. Visserligen har lagstiftningen hunnit nå mannen rent ekonomiskt, men möjligheterna att kunna göra sig fria från ansvar äro ännu mycket stora.

Tal. var av den uppfattningen, att det ej skulle dröja så länge innan »äkta» barnes likställighet med äkta genomföres i Danmark och hoppades att detta snart skulle lyckas även i Sverige. Staten borde, enligt tal:s mening, övertaga föräldrarätten för föräldralösa barn, då staten har större förutsättning att kunna fostra dessa barn i därtill lämpliga hem än sådana, vilka för förtjänstens skull ta hand om ett barn. Barnen skulle också kunna få den behandling, som vore lämplig för dess andliga tillstånd, och detta skulle ej endast vara till fördel för barnen utan för hela samhället, som behöver praktiska medborgare för att föra fram utvecklingen.

Vi ropa om likställighet, sade tal., men vi vilja då ej blott ha likställighet med männen i samhället, vi vilja även ha likställighet med samhällets övriga medlemmar rent ekonomiskt.

Jag bör ha möjlighet, om jag har förmåga och förutsättning för att kunna skapa mig en ställning, att ej behöva hindras därifrån på grund av fattigdom. Samhället är som lera, och den gud, som i egenskap av skapare använder oss som verktyg, har till sitt mål att

Serie-Utförsäljning, Damkostymer, Damkappor,

nu efter säsongens slut till verkliga realisationspriser.

	Serie 1	Serie 2	Serie 3	Serie 4	Serie 5	Serie 6	Serie 7
Kostymer	12: —	15: —	20: —	25: —	35: —	45: —	50: —
Sidenkappor	12: —	15: —	20: —	25: —	35: —	45: —	50: —
Rockar	8: —	10: —	12: —	15: —	18: —	20: —	25: —
Damkappor	12: —	15: —	20: —	25: —	30: —	32: —	35: —
Sv. Frukappor ...			20: —	25: —	30: —	32: —	35: —
Kjolar	6: —	8: —	10: —	12: —	14: —	15: —	18: —
Regnkappor			20: —	25: —	28: —	30: —	32: —
Frottékostymer...				25: —	35: —	40: —	45: —

ARTHUR BALLIN, Kappfabrik,

13

2 tr.

Mälartorget

OBS. I Ingen butikslokal.

13

2 tr.

Den moderna hälsovården fordrar

den fullkomligaste renlighet i den egna våningen, i alla offentliga byggnader, i järnvägsvagnar, i spårvagnar, på samfärdselns alla platser. Därtill är ett Universal-Rengöringsmedel nödvändigt, vilket rengör metall, målade saker, glas, porslin lika väl som golv av trä och stenplattor, mattor och förhängen.

Detta Universal-Medel har befunnits vara:

”SOLIDAR”.

»Solidar» är nutidens enklaste, verksamaste och billigaste rengöringsmedel. Om man använder sig av detsamma avlägsnas lekande lätt de största orenligheter. Det utför arbetet fort och på det mest fullkomliga sätt och bör icke fattas i något hushåll.

»Solidar» försäljes överallt.

$\frac{1}{1}$ originalpaket 30 öre, $\frac{1}{2}$ originalpaket 16 öre.

SOLIDAR

göra världen till ett konstverk, och detta kunna vi ej motsätta oss.

Festen utgjorde en verklig heder för arrangörerna och man kan endast beklaga att publiken ej uppgick till mer än 200 personer. Man står undrande och frågar: finns det ingen möjlighet samla de våra utan att engagera bondkomiker som lockbete?

Eskilstuna kvinnoklubb

var söndagen den 19 juli inbjuden till kamratmöte av Nyköpings allm. kvinnoklubb.

Sedan vi i ett hjärtligt hälsningstal välkomnats samt undfagnats med kaffe m. m. öppnades mötet, vars förhandlingar leddes av fru Georgina Johnsson. Till diskussion voro uppsatta motionerna till soc.-dem. kvinnornas kongress 1914, vilka livligt diskuterades. Särskild vikt lades vid omorganisationsfrågan. Man insåg att en omorganisation inom kvinnorö-

relsen med en helt avlönad funktionär var nödvändig. Mötet beslöt uppmana ombuden på partikongressen att vädja till densamma om bidrag till funktionärens avlöning, då kongressen ju väl borde inse, att socialdemokratiens framgång även beror av kvinnorna.

Till slut beslöts att på kvinnokongressen väcka förslag om att i sammanhang med den internationella kvinnodagen anordna en nationell kvinnovecka. Under denna vecka skulle vår blomma samt vykort säljas. Blomman skulle bäras synlig, till tecken på att kvinnorna önska medborgarrätt.

Sedan några smärre frågor avhandlats avslutades mötet med ett tack av ordf. för den livliga diskussionen och den trevliga samvaron, varefter åter bjöds på kaffe.

Efter ett besök på utställningen reste vi åter hem till vårt Eskilstuna igen, nöjda med vår dag. En misräkning var det dock att vi ej fingo träffa en enda av Oxelösundskamraterna.

Ett tack sändes härmed till Nyköpings kvinnoklubb genom

T. O.

Norrköpings kvinnoklubb

avhöll sitt årsmöte den 1 april. Inkomster och utgifter ha under året balanserat på 249 kr. Klubben har avhållit 12 ordinarie samt 2 offentliga möten, det ena med Ellen Key som talare över ämnet »Kvinnans ansvar för ungdomen», och det andra gemensamt med fyra av stadens kvinnoföreningar, då doktor M. Wester-Hallberg talade över »Prostitutionsens reglementering». Av Morgonbris har försålts 1,133 ex. Det nu avslutade riksdagsmannavalet har klubben, genom att lämna ekonomisk och personlig hjälp, understött. I tur att ur styrelsen avgå voro fruarna Vidén, Vadlund och Gustafson. Fru G. omvaldes och nyvalda blevo fruarna Öman och Lund. Kvarstående fruar Cederstrand och Vindisch. Revisorer blevo fröken Särström och fru Vadlund. Även tillsattes en festkommitté på fyra personer, vilka för sin del få bära en stor del av ansvaret för klubbens framgång.

En hjärtlig hälsning till alla kamrater landet runt från
Norrköpings kvinnoklubb,
gen. sekr.

Nya Banken

Stockholm.

Sparkassa 4 $\frac{1}{2}$ proc.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt förmånliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären SOLIDAR,
Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Vasas försäkringstagare äro samtidigt liv-, sjuk- och olycksfallsförsäkrade.

Vasas försäkringsprinciper äro praktiska och moderna.

Vasa har agenter landet runt.

Vasa antager kvinnliga agenter inom alla samhällsklasser.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 3:dje fredagen i varje månad kl. 7 e. m. & Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm. tel. 286 58. Kassörskan träffas för uppörd tredje fredagen kl. 7 e. m. första månaden i kvartal & Bryggeriarb.-förb. exp.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m.

Obs.! Lokal i P-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m.

Styrelsen.

Hälsingborgs soc.-dem. kvinnoklubb avhåller möte 1:sta och 3:dje måndagen i månaden i Folkets Hus' F-sal kl. 8 e. m. Sjukkasen har uppörd andra mötet i månaden.

Styrelsen.

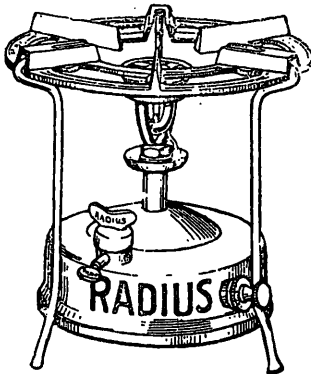
Beakta

Morgonbris'

annonser!

Arbetarebanken

Kornhamstorg 61.
Beviljar Egna Hems-lån i Stockholms närhet.

med patenterad tändanordning,
är numera marknadens förnämsta
fotogen-gas-kök.

Finnes i varje välsorterad järn- & bosättningsaffär,
ävensom i kooperativa affärer.

RADIUS-KÖKENS detaljer passa till andra
fotogen-gas-kök.

Prova vår nya patenterade *tystbrännare*, som äntligen
löst problemet för denna typ av brännare!

Aktiebolaget RADIUS, Stockholm.

Aktiebolaget

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.
Kommendörsgatan 25.
Avdeln.-kontor: Upplandsgatan 15.
Fleminggatan 59 B.
Lidingö Villastad.

Depositions-Ränta } 4 $\frac{1}{2}$ proc.
Kapitalräkn.-Ränta }

Sparkasse-Ränta 4 $\frac{1}{2}$ proc.

Kassafack från kr. 5 pr år.

Svenska Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden.

Livränteförsäkring,
Folkförsäkring,
Livförsäkring.

Ny försäkringssumma under 1913
över 12,000,000 kr.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiebefrielse vid sjukdom och olycksfall m. fl. för-måner.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus.

Styrelsen.

**ALLMANNA
PENSIONS-FÖRSÄKRINGS-
BOLAGET**

meddelar

Lifförsäkring
af alla slag.

Lifförsäkringsbestånd:
C:a 46,340,000 kr.

Fonder:
C:a 6 mill. kr.

Malmbergets soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte andra och sista måndagen i varje månad.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen.